

ORIGINAL PAPER

Аспекти на официалния контрол при търговията с био храни в Североизточна България

Розалина Брайкова¹ • Албена Тонева¹

¹Медицински Университет – Варна, 9002, Варна

Автор за кореспонденция: Розалина Брайкова;

E-mail: Rozalina.Braykova@mu-varna.bg

Aspects of the official control of the trade in organic food in Northeastern Bulgaria

Rozalina Brykova¹ • Albena Toneva¹

¹Medical University – Varna, 9002, Varna, Bulgaria

Corresponding Autor: Rozalina Braykova;

E-mail: Rozalina.Braykova@mu-varna.bg

Received: July 2021 / Accepted: December 2021 /

Published: December 2021 © Author(s)

Abstract

Braykova, R. & Toneva, A. (2021). Aspects of the official control of the trade in organic food in Northeastern Bulgaria. Field Crops Studies, XIV(2-3-4), 99-106.

In Bulgaria is developed a control system, in accordance with the requirements of Council Regulation (EU) № 834/2007 of 28 June 2007 on organic production and labeling of organic products. Official control of foodproducts on the market over the use of terms and indications for an organic production method ensures efficient, harmonized and risk-based checks on the labeling and traceability of organic products in relation to wholesale and retail sales. The statistical processing of the information from the annual reports of Regional Food Safety Directorates (RFSD) - Varna and RFSD - Dobrich is presented graphically and reflects the activities of the competent authority, according to the criteria for determining the frequency of inspections at the sites.

Key words: Organic products, Official control, Risk analysis

Въведение

Биологичното производство като специфична система, която поддържа здравето на почвата, екосистемите и хората (IFOAM – Organics International, 2019; Food and Agriculture Organization of United States, 2020) е приоритетно в селскостопанската политика на правителството в последните години. Еволюцията на сектора отразява не само нарастващия брой на биологичните стопанства, а също и увеличената възможност на операторите да се включат в пазара чрез достъпа им до специализирани магазини за продажба на биологични храни и други търговски обекти.

Установяването и поддържането на ефективна и компетентна система на официален контрол по цялата верига от производството до търговията с биологични храни е основна задача на българските власти, която има за цел повишаване на доверието на потребителите и създаването на условия за лоялна конкуренция за фермерите и производителите.

Материали и методи

За изпълнение на поставената цел са изследвани актуални национални и европейски правни документи, съотносими към системата за официален контрол на търговията с биологични храни в Република България (РБ), проучени са процедурите, свързани с нея, като източници на информацията са Министерство на земеделието храните и горите (МЗХГ) и Българска агенция по безопасност на храните (БАБХ), а също и статии, и публикации, имащи отношение с темата на разработката. Документалният метод и сравнителният анализ се допълват от статистическа обработка на предоставени по Закона за достъп за обществена информация данни от годишни отчети на Областна дирекция по безопасност на храните (ОДБХ) – Варна и ОДБХ – Добрич за официален контрол на биологични храни в търговската мрежа за периода 2014-2019г.

Резултати и обсъждане

Официалният контрол в областта на търговията с биологични храни се основава на пряко приложимите европейски регламенти и национални нормативни актове, а именно:

1. Регламент (ЕО) № 2017/625 на Европейския парламент и на Съвета от 15 март 2017 година относно официалния контрол и другите официални дейности, извършвани с цел да се гарантира прилагането на законодателството в областта на храните и фуражите, правилата относно здравеопазването на животните и хуманното отношение към тях, здравето на растенията и продуктите за растителна защита;

2. Регламент (ЕО) № 178/2002 на Европейския парламент и на Съвета от 28 януари 2002 година за установяване на общите принципи и изисквания на законодателството в областта на храните, за създаване на Европейски орган за безопасност на храните и за определяне на процедури относно безопасността на храните;

3. Регламент (ЕО) № 834/2007 на Съвета от 28 юни 2007 година относно биологичното производство и етикетирането на биологични продукти и за отмяна на Регламент (ЕИО) № 2092/91;

4. Регламент (ЕО) № 889/2008 на Комисията за определяне на подробни правила за прилагането на Регламент (ЕО) № 834/2007 на Съвета биологичното производство и етикетирането на биологични продукти по отношение на биологичното производство, етикетирането и контрола;

5. Регламент (ЕО) № 1169/2011 на Европейския парламент и на Съвета от 25 октомври 2011 година за предоставяне на информация за храните на потребителите, за изменение на Регламент (ЕО) № 1924/2006 и (ЕО) № 1925/2006 на Европейския парламент и на Съвета и за отмяна на Директива 87/250/ЕИО на Комисията, Директива 90/496/ЕИО на Съвета, Директива 1999/10/ЕО на Комисията, Директива 2000/67/ЕО и 2008/5/ЕО на Комисията и на Регламент (ЕО) № 608/2004 на Комисията;

6. Закон за управление на агрохранителната верига (ЗУАХВ);

7. Закон за храните (ЗХ);

8. Закон за прилагане на общите организации на пазарите на земеделски продукти на европейския съюз (ЗПООПЗПЕС);

9. Наредба № 5 от 03.09.2018г. за прилагане на правилата на биологично производство, етикетиране и контрол, и за издаване на разрешение за контролна дейност за спазване на правилата на биологичното производство, както и за последващ официален надзор върху контролиращите лица.

МЗХГ е институцията, отговорна за правилното и надеждно поддържане и прилагане на системата за контрол на биологичното производство и търговията с биологични храни в България (МЗХГ, ЗУАХВ, 2020).

БАБХ, осъществява официален контрол за употреба на термини и означения за биологичен метод на производство в търговска мрежа, за спазване изискванията на Регламент (ЕО) № 834/2007 (МЗХГ, ЗПООПЗПЕС, 2006), контрол за съответствието на храните с изискванията на Регламент (ЕО) № 834/2007 (МЗХГ, ЗХ, 2020).

Целта на официалния контрол в търговската мрежа е проверка на съответствието на бизнес операторите с изискванията на законодателството (европейското и националното) при търговията с био храни и защита на интересите на потребителите – предотвратяване на заблуда или подвеждане на потребителите относно биологичния характер на пуснатите на пазара храни.

Официалният контрол за употреба на термини и означения за биологичен метод на производство в търговска мрежа се извършва, съгласно стандартна оперативна процедура СОП КХ-24, утвърдена от Изпълнителния директор на БАБХ със Заповед РД 11-1780/03.09.2018г., актуализирана през 2019г.

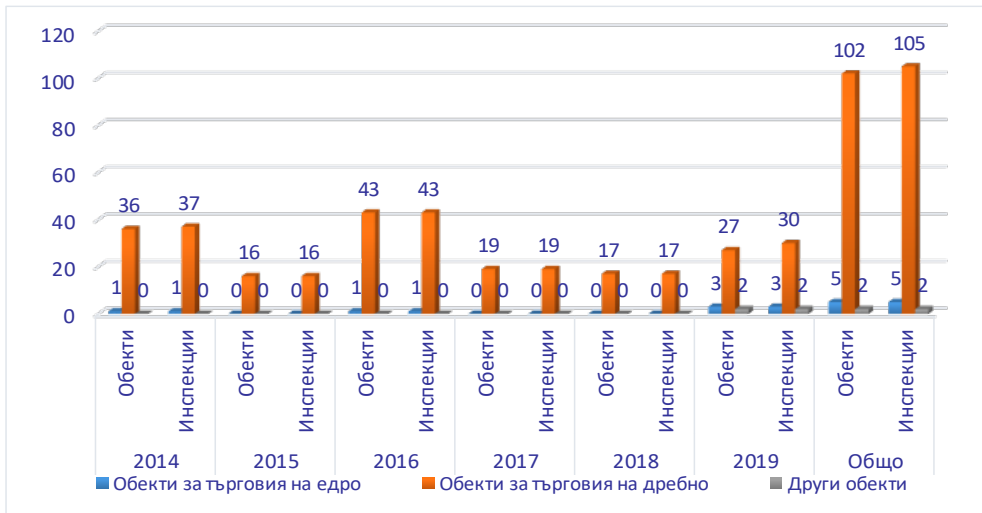
На регионално ниво тази контролна дейност се извършва от инспектори на отделите “Контрол на храни” при ОДБХ. Дирекция “Контрол на храните” методически ръководи, координира и контролира дейността на ОДБХ по осъществяване контрол на етикетирането и представянето на био храни в търговската мрежа на централно ниво (МЗХГ, Устройствен Правилник на БАБХ, 2011). Изпълнителният директор на БАБХ представя ежегодно до 31 януари на Министъра на земеделието, храните и горите подробен годишен отчет за извършените проверки в търговската мрежа на биологичните храни, констатираните нарушения и наложените санкции за предходната година, съответните последващи проверки и списък на лицата, върху които е упражнен контрол (МЗХГ, Наредба № 5, 2018).

Планирането и отчитането на инспекциите се извършва в рамките на Единния многогодишен национален контролен план на РБ за храни, фуражи, здравеопазване на животните и хуманно отношение към тях и защита на растенията (МЗХГ, Наредба № 5, 2018). На база на извършена оценка на риска в ОДБХ се изготвят Регионални двугодишни планове, в които се включват всички обекти за търговия на едро и дребно, които търгуват с биологични храни, както и общинските пазари за продажба на земеделски продукти и храни. Съобразно това е определена и честотата на инспекциите, която може да бъде един път годишно при висок риск и един път на две години при нисък риск.

Освен планираните проверки, се провеждат и такива по сигнали на граждани, групи производители, други компетентни или контролни органи; тематични, разпоредени с писма или заповеди от Изпълнителния директор на БАБХ и проверки за изпълнението на разпоредени административни мерки, като предписания за спиране на търговията с био храни, предписания за отстраняване на установени несъответствия в етикетирането и др..

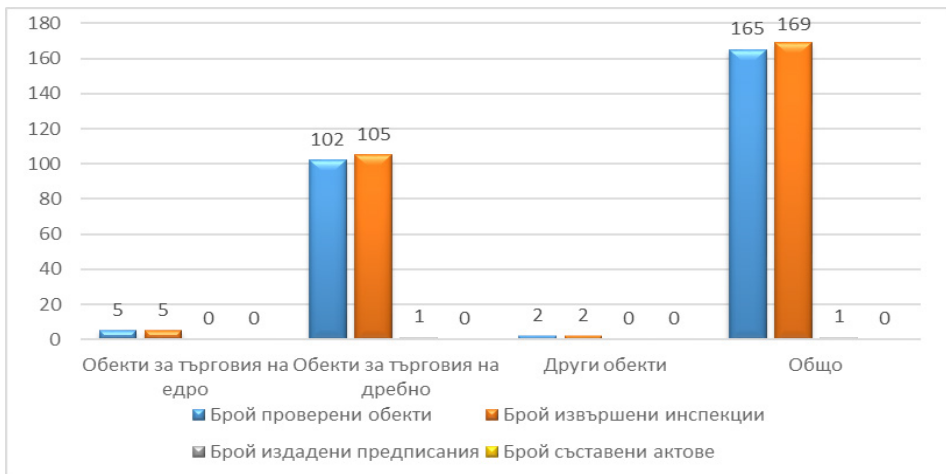
Извършването на инспекциите в търговските обекти включва: проверка на дейностите, които оператора извършва с биологични храни и продукти; проверка на представянето и съхранението на биологичните храни и продукти; проверка на етикетирането; проследимост на биологичните храни и продукти; документиране на проверката и оценка на установените несъответствия и мерки за тяхното отстраняване.

Резултатите от проведения официален контрол на биологични храни в търговската мрежа на територията, контролирана от ОДБХ-Варна и ОДБХ-Добрич за периода 2014-2019г. са представени на Фигура 1 и Фигура 2.

Фигура 1. Инспекции на биологични храни в търговски обекти на територията, контролирана от Областни дирекции по безопасност на храните - Варна и Добрич (2014/2019)

Figure 1. Inspections of organic food in commercial sites on the territory controlled by the Regional Food Safety Directorates - Varna and Dobrich (2014/2019)

Фигура 2. Официален контрол на биологични храни в търговската мрежа на територията, контролирана от Областни дирекции по безопасност на храните - Варна и Добрич (2014/2019)

Figure 2. Official control of organic food in the trade network on the territory controlled by the Regional Food Safety Directorates - Varna and Dobrich (2014/2019)

В основните и специфични нормативни документи ясно са регламентирани органите, включени в системата на официален контрол на търговията с биологични храни в РБ, обхвата, процедурата и докладването на резултатите от този контрол.

Ефективното прилагане на СОП КХ-24, утвърдена от Изпълнителния директор на БАБХ със Заповед РД 11-1780/03.09.2018г. и актуализирана през 2019г., позволява правилното планиране и отчитане на контролните дейности в обектите, подлежащи на контрол. За периода 2014 – 2019г. от извършените 105 инспекции най-висок е относителният дял на инспекциите през 2016г. – 41% (n=43), които са извършени основно в магазини за търговия на дребно, а най-нисък през 2015г. - 15% (n=16) (Фигура 1). Значително малко са проверките на официалния контрол насочени към обектите за търговия на едро с био храни (n=5) (Фигура 2). Видно от Фигура 2, за обсъждания период административна мярка е предприета само в един обект за търговия на дребно - издадено е предписание за отстраняване на несъответствията със законодателството. От страна на контролните органи няма съставени актове за установяване на административни нарушения при производството и търговията с биологични храни и продукти.

Изводи

1. Системата за официален контрол при търговията с биологични храни е разработена, внедрена и функционира ефективно, както на национално, така и на регионално ниво, което е пряко отражение на своевременното актуализиране и хармонизиране на нормативната уредба в РБ със законодателството на ЕС.

2. Статистически обработената информация от годишните отчети на ОДБХ-Варна и ОДБХ-Добрич, касаеща официалния контрол при производството и търговията с биохрани, отразява тенденциите и специфичните особености на дейностите на компетентния орган, съобразно критериите въз основа на които е определена честотата на инспекциите.

3. При анализ на информацията от инспекциите на територията, контролирана от ОДБХ-Варна и ОДБХ-Добрич за периода 2014-2019г., се констатира, че преобладават проверките на етикетирането и проследимостта на биологичните продукти по отношение на продажбите на дребно, като не са установени съществени отклонения от изискванията на националното и европейското законодателство.

4. Официалният контрол по цялата верига от производството до търговията с биологични храни създава благоприятна основа за повишаване на доверието на потребителите и е предпоставка за развитието на лоялна конкуренция за фермерите и производителите.

Литература

References

- A Website of IFOAM–Organics International. Available online: <https://www.ifoam.bio/en/organic-landmarks/definition-organic-agriculture> (accessed on 15 December 2019).
- A Website of Food and Agriculture Organization of United States. Available online: <http://www.fao.org/organicag/oa-faq/oa-faq6/en/> (accessed on 31 January 2020).
- Agro-food chain management law (p., SN, no. 51 of 5.06.2020, in force since 20.06.2020) (Bg).
- Food Law, in force since 09.06.2020 (p. SN. no. 52 of 9 June 2020) (Bg).
- Law on the implementation of common organizations on the markets of agricultural products in the EU (, in force since 01.01.2007, p. SN. no. 96 of 28 November 2006) (Bg).
- Ordinance № 5 of September 3, 2018. for the application of the rules of organic production, labeling and control, and for the issuance of a permit for control activities for compliance with the rules of organic production, as well as for the subsequent official supervision of the controllers (p. SN no. 75 of 11 September 2018) (Bg).
- Rules of procedure of the Bulgarian Food Safety Agency, DCM no. 35 of 14 February 2011(Bg).

